

เมืองอ่างทอง

อำเภอหนึ่งของอ่างทองในปัจจุบัน

อำเภอเมืองอ่างทองในปัจจุบันนั้น เดิมทีเคยมีชื่อว่า "อำเภอเมือง" ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอเมืองเป็นอำเภอบางแก้ว เข้าใจว่าคงจะถือตามที่ตั้งอำเภอเมืองนั้นตั้งอยู่ที่ตำบลบางแก้วนั่นเอง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอบางแก้ว เป็นอำเภอเมืองอ่างทองและใช้ชื่อนี้มาจนถึงปัจจุบัน

อำเภอเมืองอ่างทองในปัจจุบันนี้ แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๔ ตำบลด้วยกัน ซึ่งมีชื่อต่างๆ กันคือ บางแก้ว, คลองวัว, จำปาหล่อ, ตาลกรวด, ตลาคหลวง, บ้านรี, บ้านแห, บ้านอิฐ, บ้างัว, โปตะ, มหาคไทย, ย่านซื่อ, ศาลาแดง, และหัวไผ่ สำหรับตำบลต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองอ่างทองนี้ บางตำบลก็มีเรื่องราวกล่าวถึงในพระราชพงศาวดาร บางตำบลก็มีเรื่องเล่ากันต่อมาเป็นประวัติและที่มาของชื่อตำบลนั้นๆ จะขอกล่าวเป็นลำดับไปเป็นบางตำบล
ดังนี้

มหาดไทย

เป็นตำบลดที่เจ้าพระยาจักรียกออกไปตั้งทัพอยู่ เพื่อจับ
 ญานพิเชียรซึ่งเป็นกบฏและช่องสมุคนอยู่ในตำบลนั้น ใน
 แผ่นดินสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๑ (พระมหาธรรมราชา) ราว
 พ.ศ. ๒๑๒๒ และชื่อของตำบลที่ชื่อมหาดไทยนั้น ก็ยังมี
 เรื่องเล่ากันมาอีกทางหนึ่งว่า เคยมีข้าราชการกระทรวงมหาด-
 ไทยขึ้นไปทีตำบล และสร้างวัดไว้วัดหนึ่งชื่อว่าวัดมหาดไทย
 เมื่อตั้งตำบลจึงตั้งชื่อตามชื่อวัด จะเป็นจริงอย่างไรหรือไม่ก็
 เป็นเรื่องน่าคิดอยู่เหมือนกัน

คลองวัว

เป็นชื่อตำบลที่เล่ากันต่อ ๆ มาว่า เดิมมีคฤหบดีผู้มั่ง
 คั่งคนหนึ่ง มีวัวมาก ต้อนฝูงวัวลงกินน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา
 เสมอ จนทางที่วัวเดินลึกเป็นคลอง จึงเรียกว่าคลองวัว
 ต่อมาเมื่อตั้งตำบลขึ้นก็เอาชื่อคลองวัว มาตั้งเป็นตำบลด้วย

บางแก้ว

เป็นตำบลที่กองทัพของพระราชมุนี ซึ่งเป็นทัพหน้า
 ของสมเด็จพระนเรศวร ไปปะทะกับกองทัพหน้าของพระเจ้า

เชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๑๒๘ คราวที่สมเด็จพระนเรศวรรบ
พระเจ้าเชียงใหม่ที่บ้านสระเกษ และที่ตำบลนมกลองบางแก้ว
ซึ่งกล่าวกันว่าเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาเดิม เมื่อขุดคลองหน้า
เมืองอ่างทองที่กลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาปัจจุบันนี้ ไปบรรจบ
ลำแม่น้ำน้อยทางทิศตะวันออกของวัดป่าโมกแล้ว แม่น้ำเจ้า
พระยาเดิมคือที่คลองบางแก้วจึงตั้งขึ้นเงินกลายเป็นคลองไป ต่อ
มา พ.ศ. ๒๓๕๖ รัชกาลที่ ๒ โปรดฯ ให้เจ้าพระยาอภัย-
ภูธรที่สมุหนายกเป็นแม่กองปิดทำนบกั้นลำน้ำที่เมืองอ่างทอง
เพื่อให้สายน้ำไหลเข้าทางคลองบางแก้วซึ่งตั้งขึ้นขึ้น ให้
กลับใช้เรือเดินได้ตลอดปีตั้งแต่ก่อน แต่ทำนบพังเพราะทาน
กำลังน้ำไม่ได้ ปัจจุบันยังเป็นหมู่บ้านหนึ่งชื่อ “บ้านรอ” อยู่
ที่ตำบลบางแก้วนี้ และภายหลังได้ย้ายตัวเมืองอ่างทองจาก
ตำบลบ้านแหไปตั้งที่ตำบลบางแก้ว ใต้ปากคลองบางแก้ว
ราว ๑ กิโลเมตรเศษ และตัวเมืองอ่างทองก็ตั้งอยู่ ณ ตำบล
บางแก้ว ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บ้านแห

เป็นตำบลที่สมเด็จพระนเรศวรซุ่มทัพอยู่ และให้พระ
ราชมนูหล่อให้กองทัพหน้าของพระเจ้าเชียงใหม่ถล่มลงมา แล้ว

พระองค์กับพระอนุชาที่รักไล่ตีทัพพม่าแตกพ่ายทิ้งทัพหน้าทัพหลวง บัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่า ที่ตำบลนี้มี วัดไชยสงคราม (วัดกะเซา) อยู่ด้วย และเหนือวัดไชยสงครามชั้นมากก็มี วัดไชยมงคล ชาวบ้านเรียก “วัดใหม่ท้ายเหมือง” เหนือขึ้นมาอีกมี วัดสนามชัย (วัดสนามชัยนี้อยู่ติดกับตลาดอ่างทอง) ทั้ง ๓ วัดนี้อยู่ห่างกันไม่มากนัก เข้าใจว่าผู้ที่ตั้งชื่อวัดทั้ง ๓ นี้ คงจะตั้งตามเรื่องราวที่สมเด็จพระนเรศวรมีชัยชนะสงครามพม่านั้นเอง หรืออีกแห่งหนึ่งอาจจะเป็นวัดที่สมเด็จพระนเรศวรทรงตั้งชื่อให้หลังจากพระองค์มีชัยชนะก็ได้ และ ณ วัดไชยสงครามเองที่เป็นที่ตั้งเมืองอ่างทองเดิม ก่อนที่จะย้ายมาตั้งที่ตำบลบางแก้วในปัจจุบัน บัจจุบันนี้วัดไชยสงครามอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ใต้ตลาดอ่างทองลงไปไม่กี่ไกลนัก มีถนนกั้นคลองชลประทานถึงวัดนี้ได้โดยสะดวก และที่วัดนี้ยังมีซากเจดีย์เก่าอยู่องค์หนึ่ง นอกนั้นสร้างขึ้นใหม่ เช่น โบสถ์ เป็นต้น

ตลาดกรวด

เป็นตำบลที่สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ (พระเจ้าเสือ) เสด็จขึ้นบกจากเรือพระที่นั่งที่นี้ และทรงปลอมพระองค์ไป

ชกมวยกับราษฎรในงานฉลองพระอารามแห่งหนึ่ง เข้าใจว่าคงจะอยู่ในตำบลตลาดกรวดนี้เอง เพราะในพระราชพงศาวดารไม่ได้กล่าวไว้ว่าชื่อวัดใด แต่ก็มีผู้เล่ากันมาว่า คงจะเป็นวัดโพธิ์ถนนหรือวัดถนน ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นวัดร้างอยู่ในตำบลตลาดกรวดห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยาประมาณ ๑ กิโลเมตร และตำบลตลาดกรวดก็อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาด้วย อยู่ติดต่อกับตำบลบางแก้วคันทน์เหนือ

นอกจากชื่อตำบลที่มีเรื่องราวในพระราชพงศาวดารมาแต่โบราณแล้ว ท้องที่อำเภอเมืองอ่างทองก็ยังมีวัดที่น่าสนใจและน่าจะเดินทางไปชม เพราะเป็นวัดที่สร้างมาแต่โบราณ และมีเรื่องราวของวัดนั้น ๆ ที่น่าสนใจอีกด้วย คงจะได้กล่าวถึงตามลำดับดังนี้

วัดสำคัญในท้องที่อำเภอเมืองอ่างทอง

วัดอ่างทอง

วัดอ่างทอง เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีวรวิหาร ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ในท้องที่เทศบาลเมืองอ่างทอง ติดกับบริเวณที่ตั้งศาลากลางจังหวัด มีถนนเทศบาลผ่านเข้าไปในบริเวณวัดถึง ๓ สายด้วยกันคือ ถนนเทศบาล ๑ ถนน

เทศบาล ๓ และถนนเทศบาล ๔ เนื้อที่ของวัดอ่างทองมีถึง ๓๖ ไร่ ๒ งาน ๕๐ ตารางวา

วัดอ่างทองนี้เดิมเป็นวัดราษฎร์ สร้างขึ้นในสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยหมื่นแก้ว (รอด) นายทองที่ได้บริจาคที่ดินของตนจำนวน ๒๐ ไร่เศษ กับได้ สร้างกุฏิขึ้น ๓ หลัง แล้วอุทิศถวายให้ตั้งเป็นสำนักสงฆ์ โดย ให้ชื่อว่า “วัดโพธิ์ทอง” เพราะในที่ดินแปลงนี้มีต้นโพธิ์อยู่ ค้ำย ในขณะที่สร้างวัดโพธิ์ทองอยู่นั้น นายอากรม้อ พร้อมด้วย ค่ายราษฎรในตำบลบางแก้วได้ร่วมกันสร้างสำนักสงฆ์ติดกับ เขตวัดโพธิ์ทองด้านตะวันออกขึ้นอีกแห่งหนึ่ง โดยให้นามว่า “วัดโพธิ์เงิน” เพราะมีต้นโพธิ์อยู่เช่นกัน ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จ พระราชดำเนินทางชลมารค เพื่อไปทรงหล่อจำลองพระ- พุทธชินราชที่จังหวัดพิษณุโลก ที่จะนำมาประดิษฐานเป็น พระประธานในพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตร เมื่อเสด็จผ่าน วัดนี้ ทอดพระเนตรเห็นร่วหน้าวัดต่างกัน เมื่อทรงทราบว่า เป็น ๒ วัดติดกัน จึงรับสั่งว่าควรรวมเป็นวัดเดียวกัน เมื่อ เสร็จจากการหล่อจำลองพระพุทธรชินราชแล้ว สมเด็จพระม- พระยาตำราจราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย จึงสั่งให้

ผู้ว่าราชการจังหวัดให้รวมวัดโพธิ์ทองและวัดโพธิ์เงินเข้าเป็น
วัดเดียวกัน แล้วขนานนามวัดขึ้นใหม่ว่า “วัดอ่างทอง”

การที่ขนานนามวัดขึ้นใหม่ว่าวัดอ่างทองนั้น คงจะ
ขนานนามตามชื่อเมืองอ่างทองนั่นเอง เพราะวัดนี้ตั้งอยู่ติด
กับตัวเมืองอ่างทองด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ข้าหลวงประจำจังหวัดอ่างทอง
ได้ปรารภกับท่านเจ้าคุณพระราชเมธีว่า วัดอ่างทองตั้งอยู่ติด
ต่อกับจังหวัด ปัจจุบันเจ้าอาวาสก็ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะ-
จังหวัดอยู่ด้วย ทั้งเป็นวัดศูนย์กลางของวัดทั้งหลาย ประกอบ
กับวัดนี้มีปูชนียวัตถุที่สำคัญ คือองค์พระเจดีย์ แม้จะได้สร้าง
ใหม่ก็จริง แต่ก็ได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้เป็นจำนวน
มากเสนาสนะต่าง ๆ ก็เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งในด้านการ
ศึกษาฝ่ายปริยัติธรรมและภาษาไทยก็เจริญอย่างสมบูรณ์ และ
โดยเฉพาะวัดนี้ได้มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาได้ก็โดยได้รับ
พระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า-
อยู่หัว โปรดฯ ให้รวมวัดทั้ง ๒ เป็นวัดเดียวกัน และได้
ทรงพระราชทานนามวัดให้ใหม่อันเป็นมงคลนามสืบมาจน
บัดนี้ พอดีกับในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ท่านนายกรัฏ-
มนตรี (พระยาพหลพลพยุหเสนา) ได้ขึ้นไปตรวจราชการที่

จังหวัดอ่างทอง ข้าหลวงประจำจังหวัดอ่างทองได้กราบเรียนถึงเรื่องที่จะขอพระราชทานยกฐานะวัดอ่างทองขึ้นเป็นพระอารามหลวง ท่านนายกรัฐมนตรีก็มีความเห็นชอบด้วย

ข้าหลวงประจำจังหวัดจึงได้มอบให้ศึกษาธิการจังหวัด (ในสมัยนั้นคือ นายฟุ้ง ศรีวิจารณ์) เป็นผู้ดำเนินการขอพระราชทานไปยังกระทรวงศึกษาธิการ และได้ทรงพระกรุณาโปรดให้ยกฐานะวัดอ่างทองขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีวรวิหาร ตั้งแต่วันที่ ๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๑

ปัจจุบันนี้วัดอ่างทองมีพระอุโบสถที่สวยงามน่าชมยิ่งนัก ดังนั้นผู้ที่เดินทางไปอ่างทองก็ควรจะเลยไปชมได้ เพราะอยู่ติดกับศาลากลางจังหวัด และในบริเวณวัดยังมีอาคารเก่าหลังหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมชื่อว่า “โรงเรียนปริยัติธรรมสโมสรณ์”

วัดราชบัณฑิตย์

วัดนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาตลันตะวันออกและอยู่ริมถนนสายอ่างทอง—อยุธยา ถ้าเดินทางจากอยุธยามาอ่างทองก็อยู่ทางซ้ายมือ และถ้าเดินทางจากอ่างทองไปอยุธยาก็อยู่ทางขวามือ อยู่ใต้อ่างทองลงไป ๔ กิโลเมตรเศษ จะสังเกตเห็น

วัดนี้ได้อย่างชัดเจน เพราะมีพระพุทธรูปไสยาสน์องค์ใหญ่มองเห็นเด่นชัดทีเดียว ที่ต้องการแนะนำวัดราชบัลลังก์ก็คือพระพุทธรูปไสยาสน์นี้เอง พระพุทธรูปไสยาสน์องค์นี้เป็นของเก่าของวัดนี้ เข้าใจว่าจะสร้างในราวสมัยอยุธยา หรืออาจจะก่อนหน้านั้น เพราะไม่มีหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้างและสร้างในสมัยใด องค์พระพุทธรูปไสยาสน์มีขนาดเกือบจะเท่าพระพุทธรูปไสยาสน์วัดป่าโมก อำเภอบ้านป่าโมก ความงามอาจจะดีกว่าวัดป่าโมกเล็กน้อย ความคึกคักของประชาชนชาวอ่างทองเกี่ยวกับพระพุทธรูปไสยาสน์วัดนี้ อาจจะไม่คึกคักเท่าวัดป่าโมก หรือวัดขุนอินทประมูล อำเภอบ้านโพธิ์ทองอย่างไรก็ตาม ก็น่าที่จะไปชมและนมัสการอย่างยิ่งวัดหนึ่ง

พระพุทธรูปไสยาสน์ วัดราชบัลลังก์ คุณ น. ณ ปากน้ำ ได้เขียนกล่าวถึงไว้ในเรื่อง “ไปดูพระนอนที่อ่างทอง” ในวารสารรถไฟ ตอนหนึ่งว่า

“... สำหรับในท้องที่จังหวัดอ่างทองนี้ เข้าใจว่าจะมีพระนอนอยู่หลายองค์ เท่าที่เคยผ่านตามายังมีอยู่อีกองค์หนึ่งที่วัดราชบัลลังก์ เป็นพระนอนขนาดเดียวกับวัดป่าโมก หันพระพักตร์สู่ทิศเหนือ องค์พระชำรุดทรุดโทรมอย่างหนัก ทางวัดได้มุ่งหลังคาครอบไว้ด้วยผนังวิหารเดิมแตกทำลายไป

หมดแล้วแม้องค์พระเองก็พรุนมองไม่เห็นปูนฉาบผิว นอก
จากเหนือรัฐที่เรียงไว้อย่างเป็นระเบียบ แต่ก็ยังเป็นประโยชน์
คล้ายทำให้เห็นโครงสร้าง คือการเรียงอิฐเป็นองค์พระนับว่า
มีคุณค่าสำหรับพวกช่างโดยเฉพาะ . . .”

ปัจจุบันนี้ทางวัดได้ปฏิสังขรณ์ใหม่หมดแล้วโดยใช้ปูน
ฉาบผิวองค์พระ และสร้างวิหารแบบไม่มีผนังจึงสามารถมอง
เห็นองค์พระได้จากภายนอก แต่ก็มีเสาวิหารบังเสียบ้าง ไม่
สามารถมองเห็นองค์พระได้ทั้งองค์

วัดท้ายย่าน

วัดท้ายย่านตั้งอยู่ริมคลองศาลาแดง ซึ่งเป็นคลองที่เชื่อม
ระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำน้อย จะเดินทางไปได้ที่
เหมาะที่สุดก็คือทางรถยนต์ เพราะมีถนนถึงวัดทีเดียว วัดนี้
ห่างจากตลาดอ่างทองราว ๑ กิโลเมตรเศษ การเดินทางจาก
ตลาดอ่างทองก็คือไปตามถนนสายอ่างทอง-โพธิ์ทอง ราว
๑ กิโลเมตรจะมีถนนแยกทางขวามือจนถึงวัดนี้

วัดท้ายย่านนี้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ครั้นรัชกาลที่
๓ และรัชกาลที่ ๔ เป็นวัดที่โอนำพระพิพิพรรณสัตยา จากโบราณ
สถานที่มิในวัดนี้เข้าใจว่าเป็นวัดที่สร้างมาแต่สมัยอยุธยา ที่

เหลืออยู่ก็คือซากวิหาร ซึ่งมีพระพุทธรูปอยู่หน้าพระอุโบสถ
หลังใหม่ พระอุโบสถหลังนี้สร้างทับพระอุโบสถหลังเก่า และ
มีผู้เล่ากันว่าที่ฝาผนังพระอุโบสถหลังเก่าที่รื้อไปแล้วนั้นมี
ภาพเขียนเรื่องพุทธประวัติอยู่ด้วย จึงไม่มีโอกาสที่จะได้
เห็นอีกแล้วว่าเป็นอย่างไร ที่หน้าพระอุโบสถยังมีซากผนังมี
พระพุทธรูปฉายเป็นภาพเขียนขาวดำและเป็นลายปูนปั้นชนิด
ภาพนูนต่ำอยู่ด้วย

สิ่งที่น่าสนใจที่ควรจะไปดูที่วัดท้ายย่านนี้อีกอย่างหนึ่ง
ก็คือในฤดูฝน จะมีนกอ้ายถอดตกบนกาน้ำมาอาศัยอยู่บน
ต้นไม้เต็มไปหมด และพอสิ้นฤดูฝนนกเหล่านี้ก็จะบินจากไป
พอถึงฤดูฝนปีใหม่ก็จะมาอาศัยอยู่อีก เป็นเช่นนี้มานานแล้ว
ถึงขั้นผู้สนใจเรื่อง “นก” ก็น่าจะไปศึกษาดูได้

วัดหลุมไก่ (วัดร้าง)

วัดนี้ตั้งอยู่ริมคลองศาลาแดง ฝั่งตะวันออกเหนือวัดท้ายย่าน
ในตำบลศาลาแดง อำเภอเมืองอ่างทอง เป็นวัดโบราณ
สันนิษฐานว่าเป็นวัดในสมัยกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันเป็นวัดร้าง
ไม่มีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา สิ่งสำคัญในวัดที่ยังปรากฏอยู่จน
ทุกวันนี้ คือพระวิหารซึ่งเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป

ปฏิมากรเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยขนาดใหญ่สามองค์ องค์กลางเป็นพระประธาน ประชาชนในท้องถิ่นพากันนับถือว่าเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีการนัดไหว้เป็นประจำทุก ๆ ปี

วัดโล่ห์สุทธาวาส

วัดตั้งอยู่ที่ปากคลองศาลาแดง ในตำบลศาลาแดง อำเภอเมืองอ่างทอง เป็นวัดสร้างในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ประมาณรัชกาลที่ ๓ ที่ได้นามอย่างนี้ เพราะมีหญิงคนหนึ่งชื่อ “โล่ห์” เป็นผู้สร้าง ยังมีรูปปั้นปรากฏอยู่หน้าศาลาการเปรียญจนทุกวันนี้ สิ่งสำคัญภายในวัดนี้ มีรอยพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ในมณฑป ๑ รอย พระเจดีย์เก่า ๑ องค์ กับมีรูปหล่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) พรหมรังสี ฝีมือช่างหลวงในรัชกาลที่ ๕ ประดิษฐานอยู่ในหอสวดมนต์ ๑ องค์ มีงานนัดไหว้ประจำปีในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ เป็นประจำทุก ๆ ปี

วัดมรุสดิยาราม (วัดกุฎ)

วัดมรุสดิยารามนี้ชาวบ้านเรียกกันว่า “วัดกุฎ” ตั้งอยู่ใน

ท้องที่ตำบลบ้านอิฐ อำเภอเมืองอ่างทองห่างจากศาลากลางจังหวัดอ่างทองประมาณ ๓ กิโลเมตรเศษไปทางทิศตะวันออก ปัจจุบันถนนสายใหม่สร้างเสร็จแล้วผ่านหน้าวัด^๕ และถนนคันคลองชลประทานผ่านข้างวัด วัด^๕อยู่ริมแม่น้ำประจำทอง ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นแม่น้ำเก่ามาแต่โบราณ ดังนั้นวัด^๕ ก็จะต้องสร้างมาแต่โบราณด้วยเช่นกัน

โบราณวัตถุสถานที่แสดงว่าวัด^๕เป็นวัดเก่าแก่มาแต่โบราณก็คือ พระอุโบสถ พระวิหาร และพระเจดีย์ ซึ่งสร้างอยู่ใกล้ชิดกัน ภายในกำแพงแก้วเดียวกัน สำหรับพระอุโบสถนั้นมีฐานโค้ง หน้าบันเล็กมีภาพแกะสลักไม้เป็นลายเทพนม และลายไทยสวยงามมาก ด้านหลังพระอุโบสถยังสมบูรณ์ดีเป็นส่วนมาก แต่ด้านหน้าพระอุโบสถไม่มีลายเทพนมแล้วโบสถ์รอบพระอุโบสถเป็นเสมาคู่จำหลักด้วยหินทรายแดง ภายในพระอุโบสถที่ฝาผนังเข้าใจว่าเคยมีภาพเขียน เพราะสังเกตเห็นบ้างอย่างกลางเดือนเต็มๆ เนื่องจากถูกทาบด้วยปูนขาวเสียไปแล้ว ส่วนพระวิหารนั้นเรียกกันว่าเป็นวิหารแบบ “มหาอุค” คือมีประตูเข้าด้านหน้าด้านเดียว ไม่มีหน้าต่างเลย ฐานโค้งเช่นเดียวกับพระอุโบสถ พระเจดีย์มีฐานเหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง คอระฆังกลม ยอดหัก

จาก โบราณวัตถุสถานเหล่านี้จึงกล่าวได้ว่าวัดมรุทธศตยารามนี้เป็นวัดที่สร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนปลายอย่างแน่นอน

นอกจากนี้วัดนี้ยังมีหอรบขังเก่าอีก ๑ หลัง ที่ระฆังมีข้อความจารึกไว้ว่าสร้าง เมื่อปีจุลศักราช ๑๒๒๗ ตรงกับรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตัวอักษรที่จารึกก็เป็นตัวอักษรโบราณ วัดนี้จึงเป็นวัดที่หน้าชมอีกวัดหนึ่ง

วัดข้าง

วัดข้างนี้ตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับวัดมรุทธศตยาราม โดยมีแม่น้ำประคำทองกั้นกลาง ถนนสายใหม่ก็ตัดผ่านหน้าวัดนี้เช่นกัน วัดนี้เข้าใจว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นรุ่นราวคราวเดียวกับวัดมรุทธศตยาราม คือในสมัยอยุธยาตอนปลาย สืบเกิดจากโบราณวัตถุสถานในวัดนี้ก็มีพระวิหาร ซึ่งมุงด้วยกระเบื้องลอน มีเสากลมภายในพระวิหารถึง ๘ ต้น โครงสร้างภายในบนหลังคามีสี่ชั้น ๓ ชั้น แบบพระอุโบสถวัดมรุทธศตยาราม และวัดอ้อยอำเภอวิเศษชัยชาญ และภายในพระวิหารนี้มีพระพุทธรูปปูนปั้นหลายองค์ ประดิษฐานอยู่เป็นแถวถึง ๓ แถวด้วยกัน เล่ากันว่าที่ฝาผนังพระวิหารนี้เคยมีภาพเขียน แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีแล้ว นอกจากพระวิหารแล้วยังมีพระอุโบสถตั้งอยู่ให้

เคียงกัน มีใบเสมาจำหลักด้วยหินทรายแดง ภายในมีฐานพระพุทธรูปที่ทำด้วยปูนปั้นฝีมือประณีตมาก ส่วนองค์พระพุทธรูปทางวัดได้เก็บไปรักษาไว้แล้ว เพราะไม่น่าปลอดภัยเลยที่อยู่ในพระอุโบสถนั้น รอบพระอุโบสถมีกำแพงแก้วด้วย นอกจากนี้ยังมีพระเจดีย์ทรงลังกาฐานแปดเหลี่ยมอยู่ ๒ องค์ และฐานเจดีย์อีก ๑ องค์ กับมีธรรมาสถูปฝีมือแกะสลักไม้สวยงามมากหลังหนึ่ง อยู่บนศาลาการเปรียญ

วัดสุทธาดล

วัดสุทธาดลตั้งอยู่ริมคลองบางแก้วฝั่งทิศใต้ มีถนนคั่นคลองชลประทานผ่านหลังวัด ห่างจากศาลากลางจังหวัดอ่างทองประมาณ ๔ กิโลเมตร ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลบ้านอิฐ เช่นเดียวกับวัดมธุรสติยาราม และวัดช้าง แต่อยู่ถัดวัดทั้งสองนี้เข้าไปอีก

วัดนี้เข้าใจว่าเป็นวัดโบราณสร้างขึ้นตั้งแต่คลองบางแก้วยังมีน้ำไหลตลอดปี แต่ปัจจุบันคลองบางแก้วขึ้นเขินไปมาก ยังปรากฏโบราณวัตถุสถานเก่าแก่ก็คือพระวิหารซึ่งมีผนังด้านหลังด้านเดียว มีเสาค้ำข้างและค้ำหน้ารวม ๑๔ ต้น มีพระพุทธรูปปูนปั้นในพระวิหารนี้ ๓ องค์ ส่วน

พระอุโบสถนั้นได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่ ความจริงก็เป็นพระอุโบสถเก่าแก่นานมาแล้ว นอกจากนั้นมีพระเจดีย์ย่อเหลี่ยมมุมไม้สิบสองอีก ๒ องค์ และธรรมาสน์แกะสลักไม้สวยงามมากอยู่บนศาลาการเปรียญอีก ๑ หลัง

วัดสุทธธาตุนี้ มีงานประจำปีให้พระ ในวันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๑๒ ทุกปี นับว่าเป็นงานประจำปีที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของอำเภอเมืองอ้างทอง มีประชาชนพากันไปนมัสการเป็นจำนวนมากทุกปี

วัดต้นสน

วัดต้นสนตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปากตะวันตก และเป็นวัดที่อยู่ตรงกันข้ามปากกับปากคลองบางแก้วที่เดียวกันนั้นถ้าหากต้องการจะชมปากคลองบางแก้ว ก็ต้องไปคู่วัดนี้ วัดนี้อยู่ห่างจากตลาดอ้างทองหรือท่ารถยนต์ไปทางเหนือ ประมาณ ๑ กิโลเมตร และมีถนนถึงบริเวณวัดที่เดียว

ความจริงวัดต้นสนนี้เป็นวัดเก่าแก่มาแต่โบราณวัดหนึ่งเหมือนกัน แต่ปัจจุบันไม่มีโบราณวัตถุสถานให้เห็นว่าเป็นวัดเก่าเสียแล้ว ท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันเล่าว่า พระอุโบสถหลังเก่านี้อยู่ใกล้ริมแม่น้ำ แต่เนื่องจากบริเวณวัดตั้งอยู่ตรง

ที่น้ำไหลพุ่งตรงมาก็คะเซาะตลิ่งอยู่ตลอดเวลา ท่านจึงให้รื้อพระอุโบสถหลังเก่าเสียมิฉะนั้นจะพังลงน้ำไป และมีพระเจดีย์องค์หนึ่งพังลงน้ำไปก่อนที่จะรื้อ สำหรับพระอุโบสถนั้น ท่านเจ้าอาวาสเล่าว่า มีลักษณะฐานโค้งและมีเพิงยื่นออกไปข้างหน้าเกือบจดพื้น มีหน้าต่าต่างเพียง ๒ บาน จากลักษณะดังกล่าวจึงสันนิษฐานได้ว่า วัดนี้สร้างมาแต่สมัยอยุธยาตอนปลายอย่างแน่นอน สำหรับพระอุโบสถหลังใหม่เริ่มสร้างมาแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ และเสร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ซึ่งก็มีความงามมากวัดหนึ่ง

วัดโบสถ์

วัดโบสถ์ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก เช่นเดียวกับวัดคันสน แต่อยู่เหนือขึ้นไป ห่างจากศาลากลาง จังหวัดอ่างทองหรือตลาดอ่างทองราว ๓ กิโลเมตรเศษ หลังวัดติดกับถนนสายอ่างทอง สิงห์บุรี การเดินทางไปยังวัดนี้จึงสะดวกมากเพราะวัดติดกับถนนดังกล่าว วัดโบสถ์อยู่ในท้องที่ตำบลย่านซื่อ อำเภอเมืองอ่างทอง

วัดนี้เข้าใจว่าเป็นวัดโบราณมีมาแต่สมัยอยุธยาเช่นกัน เนื่องจากบริเวณวัดอยู่ตรงที่น้ำไหลพุ่งมาก็คะเซาะตลิ่งอยู่เสมอ

ลักษณะของบริเวณวัดคล้ายกับข้อศอกหักมุมพอดีด้วย ตลิ่ง
จึงพังลงน้ำทุกปีมา ท่านเจ้าอาวาสเล่าว่าพระอุโบสถและ
พระวิหารคงจะสร้างขึ้นใหม่เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีมาแล้ว และ
คงหล่อพระพุทธรูป ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นจากริมตลิ่งมา
ประดิษฐานอยู่ที่ปัจจุบัน แล้วสร้างพระอุโบสถและพระ-
วิหารเสียใหม่ ปัจจุบันลักษณะของพระอุโบสถก็เป็นของเก่า
ชำรุดทรุดโทรมไปมาก หลังคามุงกระเบื้องใหม่ใบเสมาเป็นใบ
เสมาคู่ขนาดใหญ่ จำหลักด้วยหินเนื้อแข็งสีเขียว ส่วนพระ-
วิหารเก่าก็อยู่ใกล้เคียงกับพระอุโบสถ พระพุทธรูปในพระ-
วิหารเป็นปูนปั้น แต่ชำรุดเสียมาก เพราะปลวกกินแต่ยังมี
เค้าของพระพุทธรูปสมัยอยุธยาอยู่มาก ส่วนพระพุทธรูปปูน
ปั้นในพระอุโบสถถนนทางวัดได้บูรณะปฏิสังขรณ์เสียใหม่แล้ว

มีเรื่องเล่าลือกันมาหลายสิบปีแล้วว่า บริเวณกลาง
แม่น้ำเจ้าพระยาหน้าวัดโบสถ์นี้ มีพระพุทธรูปจมอยู่ในน้ำ
๓ องค์ ผู้ที่เล่าให้ฟังก็คือพวกทอดแหหน้าวัดได้ดำน้ำไปพบ
เข้า แต่ทางวัดก็ยังไม่สามารถนำขึ้นจากน้ำได้ เรื่องนี้จะจริง
เท็จเพียงไต้นั้นก็ยังไม่ทราบแน่ชัด แต่ก็พอสันนิษฐานจาก
ลักษณะของบริเวณวัดที่ตั้งอยู่ริมตลิ่งซึ่งโค้งเป็นข้อศอกแล้วก็
น่าจะเชื่อได้ เพราะน้ำจะไหลพุ่งเข้าหาตลิ่งอยู่ตลอดเวลา ตลิ่ง

จะพังลงน้ำทุก ๆ ปี และยิ่งวัดโบสถ์นี้เป็นวัดเก่าแก่มากมาแต่โบราณด้วยแล้วก็ทำให้น้ำเชื่อมากขึ้น จากการสังเกตพระพุทธรูปในพระวิหาร และพระอุโบสถก็จะเห็นได้ว่าเป็นพระพุทธรูปเก่ามาแต่สมัยอยุธยา พระพุทธรูป ๓ องค์ที่จมน้ำอยู่คงจะพังตามตลิ่งลงไป เหลือความสามารถของคนในสมัยโบราณที่จะชลอเข้ามาทัน อย่างไรก็ตามเรื่อง^๕นี้ทางราชการคือกรมศิลปากรก็ควรจะรีบทำการสำรวจให้แน่ชัดเสีย เมื่อพบว่า^๕มีจริงแล้วก็ควรจะช่วยเหลือทางวัดชลอพระพุทธรูปดังกล่าวขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนได้ชมและสักการะต่อไป และทางกรมศิลปากรก็อาจจะได้หลักฐานต่าง ๆ ในดินแถบนี้มากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหนือวัดโบสถ์ขึ้นไป ยังมีวัดเก่า ๆ อีกหลายวัด เช่น วัดเจ้าบุญเกิด วัดเทวราช และวัด^๕เยื้องกองคาราม เป็นต้น ใต้วัดโบสถ์ลงมาก็วัดต้นสนที่กล่าวแล้วในตอนต้น

วัดสุวรรณเสวริยาราม

วัด^๕นี้ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาฟากตะวันออก อยู่^๕เยื้องกับวัดโบสถ์ลงไปทางทิศใต้ราว ๑ กิโลเมตร ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลตลาดกรวด การเดินทางไปยังวัด^๕นี้จะไปได้ ๒ ทาง

คือถ้าหากเดินทางไปวัดโบสถ์แล้วจะข้ามเรือจ้างไปปากตะวันออกแล้วเดินล่องใต้ไปราว ๑ กิโลเมตร ก็ได้ หรือถ้าหากมีรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ จะย้อนกลับไปทางศาลากลางจังหวัดอ่างทองอีกก็ได้ โดยไปตามถนนคันคลองชลประทานราว ๓ กิโลเมตร ถนนดังกล่าวนี้จะผ่านหลังวัด ส่วนถนนสายใหม่ที่ก่อสร้างเสร็จแล้วผ่านหลังวัดนี้ แต่ห่างกันราว ๒ กิโลเมตร

วัดนี้มีโบราณวัตถุสถานที่น่าสนใจก็คือ ภาพเขียนฝาผนังที่ผนังพระอุโบสถทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งเป็นภาพเขียนในสมัยรัตนโกสินทร์ราวรัชกาลที่ ๔-๕ เพราะลักษณะของภาพเขียนได้รับอิทธิพลตะวันตกมาก เช่น การแรเงาต้นไม้ เมฆ และการใช้เส้นเกิน (Perspective) แต่ที่ใช้เส้นเกินผิดเป็นส่วนใหญ่ คือเส้นเกินของปราสาทราชวังเป็นต้น เรื่องที่เขียนนั้นเป็นพุทธประวัติ ด้านหน้าพระอุโบสถตอนบนเป็นตอนมารผจญ ส่วนตอนบนของด้านข้างทั้ง ๒ ด้าน และด้านหลังเป็นภาพเทพชุมนุมมีแถวเดียว ถัดจากภาพเทพชุมนุมขึ้นไปจนถึงเพดาน เป็นภาพเทวดานางฟ้า กำลังเหาะเหิรอยู่ตามก้อนเมฆ สำหรับตอนล่างระดับประตูหน้าต่างทั้ง ๔ ด้านเป็นภาพพุทธประวัติแต่ละตอนตั้งแต่ต้นจนจบ ตอนติดกับ

พินถึงตอนล่างของหน้าตางชำรุดเสียมาก แต่อย่างไรก็ตาม ภาพส่วนมากยังดีอยู่ มีบางตอนที่ถูกน้ำฝนไหลชำรุดเป็นทาง ๆ ซึ่งก็เป็นส่วนน้อย แต่ในอนาคตกภาพเหล่านี้ก็คงชำรุดมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะอายุนานปีเข้า เนื่องจากภายนอกพระอุโบสถปูนได้กระเทาะไปมากแล้ว ไม้ไม่เข้าภายในคองกระเทาะบ้างเป็นแน่ คืออยู่อย่างที่ว่าวัดมุงกระเบื้องหลังคาใหม่หมด ถ้าหากไม่มุงใหม่น้ำฝนคงจะรั่วไหลถูกภาพเขียนเสียหายมากกว่านี้

โบราณวัตถุสถานอื่น ๆ ในวัดนี้ ก็คือพระพุทธรไสยาสน์ ยาวราว ๑๐ เมตร ประดิษฐานอยู่ภายในพระวิหาร แต่พระวิหารยาวกว่าองค์พระเสียอีก ภายในพระวิหารมีภาพเขียนฝีมือดีกว่าในพระอุโบสถมาก คงจะเขียนเมื่อไม่นานมานี้ ด้านเหนือพระอุโบสถมีพระวิหารเก่าหลังหนึ่ง และด้านใต้พระอุโบสถ หน้าพระวิหารพระพุทธรไสยาสน์ มีพระเจดีย์ใหญ่องค์หนึ่ง และมีเจดีย์องค์เล็กหน้าพระวิหารอีกองค์หนึ่ง หน้าพระเจดีย์องค์ใหญ่เป็นพระพุทธรูปปูนปั้น ส่วนเศียรเป็นศิลาทรายแบบอยุธยา ทราบว่านำเศียรมาจากวัดถนน (วัดโพธิ์ถนน) โบราณวัตถุสถานทั้งหมดนี้อยู่ในกำแพงแก้วเดียวกัน วัดนี้จึงเป็นวัดที่น่าชมวัดหนึ่ง ถึงแม้

จะมีโบราณวัตถุสถานไม่เก่าแก่มากนัก แต่ก็มีอายุราว ๑๐๐ ปีมาแล้ว

วัดถนน (วัดโพธิ์ถนน)

วัด^{๕๗}นี้เป็นวัดร้าง ตั้งอยู่หลังวัดสุวรรณเสวริยาราม ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือราว ๑ กิโลเมตร โบราณวัตถุที่เหลืออยู่ที่วัด^{๕๘}นี้ก็คือ พระพุทธรูปศิลาทรายหักซึ่งมีอยู่มากมาย มีผู้นำเศียรและองค์พระหักมาไว้ที่วัดสุวรรณ^{๕๙} นหลายองค์ วัด^{๖๐}นี้เดิมคงอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเมื่อดินงอกออกไป จึงทำให้เหมือนว่าวัด^{๖๑}นี้ตั้งอยู่กลางทุ่งนาไปและทำให้เป็นวัดร้างในที่สุด และที่วัด^{๖๒}นี้เอง ที่มีผู้สันนิษฐานกันว่า คงจะเป็นวัดที่สมเด็จพระเจ้าเสือเสด็จไปชกมวย เพราะเป็นวัดที่อยู่ในท้องที่ตำบลตลาดกรวด และตามพระราชพงศาวดารก็กล่าวไว้ว่าพระเจ้าเสือเสด็จขึ้นบกจากเรือพระที่นั่งตำบลตลาดกรวดแล้วจึงเสด็จต่อไปยังวัด^{๖๓} ๆ หนึ่งแต่ไม่ได้กล่าวว่า เป็นวัดอะไร

